OBSERVAȚII PRIVIND COMPUSELE DIN TERMINOLOGIA CROMATICĂ

SIMONA-MIHAELA IOAN
Universitatea din București

1. Introducere

Scopul acestei lucrări îl reprezintă descrierea din perspectivă etimologică, semantică și structurală (morfosintactică) a terminologiilor cromatice din cataloagele de produse cosmetice ale unor firme străine distribuite în variantă românească: *Yves Rocher* (catalog franțuzesc, în circulație pe teritoriul țării noastre), *Avon* (companie de vânzări directe, producătoare de cosmetice, parfumuri, bijuterii și jucării din Statele Unite) și *Oriflame* (companie producătoare de cosmetice din Suedia).

Opțiunea pentru selectarea corpusului din broșurile mai sus menționate se datorează faptului că acestea vehiculează o „avalanșă" de nume de culori compuse și/sau sintagme care au rolul de a promova cât mai bine un anumit produs. De asemenea, prin selectarea numelor de culori din pliantele publicitare pentru cosmetică ne propunem să demonstrăm că până în prezent acest domeniu nu beneficiază de o cercetare de ansamblu, sintagmele și compusele cromatice fiind numai parțial înregistrate în dicționarele generale și de neologisme ale limbii actuale.

Pentru investigarea corpusului, vom folosi **metoda descriptivă**, deoarece în centrul atenției se va afla semnalarea termenilor și a contextelor de utilizare.

2. Precizări bibliografice

Angela Bidu-Vrănceanu este lingvistul român care a acordat cea mai mare atenție cercetării terminologiei cromatice din punct de vedere semiotic și semantic (vezi Bidu-Vrănceanu 1976, 1992a, 1992b). În studiul „Numele de culori-semantică, lingvistică, semiotică", autoarea are ca punct de plecare cartea Mariei Grosmann, *Colori e lessico,* sintetizând câteva dintre problemele specifice terminologiei cromatice (*inventarierea*: termeni cromatici simpli și compuși: *galben-verzui*; *gri-fer*; sintagme diverse: *culoarea oului de rață* sau nume de obiecte: *fistic*; *clasarea numelor de culori*; descrierea *opozițiilor semantice*, *raportul dintre expresie și conținut*; *rolul referentului*, de exemplu diferența dintre *galben muștar* și *banan*).

Un alt cercetător care s-a ocupat de problematica numelor de culori este Silvia-Nicoleta Baltă, care în articolul „Substantive care denumesc culori în limba română. Aspecte ale sinonimiei" analizează compunerea termenilor cromatici (*verde-închis, albastru-deschis, roșu-de-marte* și conversiunea acestora[1].

[1] După Baltă (2009: 171) conversiunea este foarte bine reprezentată prin cele șase lexeme în jurul cărora se organizează paradigmele câmpului semantic al denumirilor pentru culori (*galben, roșu, albastru, verde, alb* și *negru*), acestea putând fi utilizate ca substantive, de exemplu: *albul, galbenul, roșul, negrul.*

BDD-V2342 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:12:01 UTC)

Bibliografia numelor de culori se îmbogățește cu două studii succesive publicate de Oana Chelaru Murăruș „Despre culori și nuanțe în epoca globalizării. Noi termeni cromatici în româna actuală (studiu de caz: gri și maro)" și „Dinamica numelor de culori în româna actuală (studiu de caz: roșu și roz)"[1].

3. Inventarierea și clasificarea compuselor din terminologia cromatică

Cercearea de față pornește de la observația că terminologia cromatică este într-o continuă dezvoltare în contextul limbii române actuale. Această îmbogățire a câmpului cromatic este determinată de diverși factori:

(a) nevoia de a denumi noi referenți (culori sau nuanțe);

(b) extinderea limbii engleze în domeniul cosmetic (mulți termeni cromatici sunt calcuri sau împrumuturi din această limbă);

(c) publicitatea care are rolul de a atrage cât mai mulți cumpărători spre anumite produse (în cazul de față, produse cosmetice);

(d) schimburile comerciale cu străinătatea.

Materialul pe care l-am excerptat din cataloagele cosmetice *Avon*, *Oriflame* și *Yves Rocher* poate fi clasificat: din punct de vedere **etimologic** și **semantic** (3.1.) și din punct de vedere **morfosintactic** (3.2.).

3.1. În ceea ce privește **etimologia** și **dinamica sensului**, cercetarea vizează terminologii cromatice din gama rujurilor și fardurilor (de obraz, de ochi), acestea fiind clasificate în (a) împrumuturi și (b) calcuri.

(a) *Categoria împrumuturilor*

Din revista *Avon*, pot fi inventariate următoarele sintagme:[2]

(1) ***Ruj ultra Color Bold*** *extreme mauve* și ***Ruj ultra Color Bold*** *red extreme*, unde, cu ajutorul adverbului *extreme*, cele două culori, mov și roșu, exprimă o nuanță foarte puternică; *rapid rose*; *true red* „roșu autentic"; *iced pink, pearly* „face referire la culoarea perlei"; *light beige* „culoarea bej, foarte deschisă ca nuanță" (*Avon* 2015)

(2) *fard de pleoape* ***True Color Quad*** *(4 nuanțe senzuale într-o paletă) jeans* cu patru nuanțe complementare – în cazul de față facem referire la mai multe nuanțe ale culorii albastru; *smoky plum* „culoarea prunelor afumate", fard în nuanțe de indigo; *underwater paradise*, sintagmă ce pune în evidență nuanțe de turcoaz (*Avon* 2015).

În completarea argumentelor aduse de Baltă (2009), Sini (2009: 223) arată că un alt tip de conversiune este reprezentat de substantivele utilizate adjectival. Acestea sunt considerate neologisme semantice: de exemplu: de la substantivul *lavandă,* la *albastru lavandă*, unde se observă un procedeu metaforic bazat pe o comparație (*albastru ca lavanda*), stabilindu-se denumirea culorii prin trimiterea la referentul *lavandă*, altfel spus, între cele două cuvinte există o relație de hiponimie.

[1] Autoarea analizează, din punct de vedere semantic, denumirile care gravitează în jurul celor patru culori, ceea ce arată că vocabularul limbii române este în continuă dezvoltare, de exemplu *gri beton* „gri mediu, de culoarea materialului de construcție cu același nume"; *maro bronz* „nuanță de maro cu tentă aurie"; *roz-somon* „nuanță de roz portocaliu, de culoarea peștelui cu același nume"; *roșu-aprins* „nuanță de roșu intens, țipător"; *roșu-sangvin* „de culoarea sângelui". De asemenea, sunt inventariate și anglicisme „de lux", precum: *almond* „de culoare verzuie" (engl. *almond* „migdală, culoarea cojii de migdală crudă"; *cashmere* „nuanță de gri deschis, culoarea lânii caprelor originare din Caşmir și Tibet (engl. *cashemere colour*)" (Chelaru Murăruș 2011: 187); *coral pink* „roz cu tentă de portocaliu deschis"; *dusty pink* „roz foarte pal (engl. *dusty pink*)" (Chelaru Murăruș 2012: 207).

[2] Traducerile sintagmelor provin din următoarele site-uri: translate.google.ro, hallo.ro.

BDD-V2342 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:12:01 UTC)

Din catalogul de produse cosmetice, *Oriflame,* pot fi citate exemple precum:

(3) *amazon green* este o nuanță de verde asociată cu pădurea amazoniană; *black pearl* reprezintă o nuanță de farduri, respectiv un „negru de culoarea perlei; *denim blue* este o asociere pleonastică, deoarece *denimul* este un material de culoare albastră, rolul acestei sintagme pleonastice fiind acela de a accentua nuanța respectivă; *forest green* – prin compunerea cu substantivul *forest,* adjectivul *green* desemnează nuanța „verde deschis". Aceeași situație o întâlnim și în cazul structurii *olive green,* care reprezintă opusul nuanței de verde deschis, și anume, „verde închis", asociat cu culoarea măslinelor verzi (*Oriflame* 2015).

De asemenea, există și o categorie destul de largă a compuselor și/sau sintagmelor care nu pot fi traduse, deoarece sensul originar se pierde, nuanța fiind dedusă din context sau cu ajutorul imaginilor prezentate în dreptul fiecărui produs:

(4) Ruj persistent *buttered rum, in the buff, poppy pink, pucker up, rich ruby, sun bleached pink, sunkissed ginger, totally twig, untamed heart, violet Friday* (*Avon* 2015)
(5) Lac de unghii *barely there, candy apple, golden vision, sea breeze, sheer love, wine and dine me* (*Avon* 2015)
(6) creion retractabil pentru ochi *black ice, flashy steel, starry night blue, twilight sparkle* (*Avon* 2015)
(7) ruj 5 în 1 *chic in taupe, clover haze, red haute couture, showcase pink, wrapped in red* (*Oriflame* 2015).

Un alt aspect interesant cu privire la identificarea componentelor din sintagmele împrumutate este și asocierea unui adjectiv cromatic cu un nume ante- sau postpus de fruct (*coacăză neagră, roșu coacăză, cireașă neagră*) sau de floare (*portocaliu călțunaș, roșu mac, roz fuchsia, violet trandafir*). Se remarcă, de asemenea, prezența adjectivelor abstracte: *caisă dulce, piersică naturală, trandafir sălbatic*, „fard de pleoape *ocean blue, forest brown*", „creion contur pentru ochi *forest green*" (*Yves Rocher* 2015).

În același catalog au fost identificate și exemple care sugerează o anumită culoare în manieră ostensivă prin:

– numele unui fruct: *mandarină* (indicând culoarea portocaliu); *cireașă* (în acest exemplu, identificarea nuanței este mai dificilă, deoarece există mai multe categorii de culori ale cireșelor); *piersică* pentru nuanța de roz pal; *mură*, pentru violet, de nuanță foarte închisă, *zmeură*, pentru roșu;

– numele unei substanțe chimice: *mercur* (reprezentând o culoare argintie); *vermillon* (sulfură roșie de mercur).

(b) *Calcuri frazeologice*

Unele terminologii cromatice din gama rujurilor și fardurilor excerptate din cataloagele românești de produse cosmetice YVES ROCHER sunt *traduceri* din limba franceză, de exemplu: *albastru azur* cf. fr. *bleu azur; auriu miere* cf. fr. *miel doré*; *bej auriu* cf. fr. *beige doré*; *bej vanilie* cf. fr. *beige vanille*; *brun ciocolatiu* cf. fr. *brun chocolat; cireașă neagră* cf. fr. *cerise noir; corai delicat* cf. fr. *corail doux*; *corai incandescent* cf. fr. *corail incandescent; corai strălucitor* cf. fr. *corail étincelant*; *corai voalat* cf. fr. *corail voilé* ; *maron glacial* cf. fr. *marron glacé*; *mov panseluță* cf. fr. *mauve pensée; mov pastel* cf. fr. *mauve pastel; roșu coacăză* cf. fr. *rouge groseille*; *roșu grenadină* cf. fr. *rouge grenadine*; *roșu*

BDD-V2342 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:12:01 UTC)

intens cf. fr. *rouge intense; roșu mac* cf. fr. *rouge pavot; roșu scorțișoară* cf. fr. *rose cannelle; roșu strălucitor* cf. fr. *rouge rayonnant; roz alba* cf. fr. *rose alba*; *roz damasc* cf. fr. *rose damas*; *roz fucsia* cf. fr. *rose fuchsia; roz somptuos* cf. fr. *rose somptueux; roz strălucitor* cf. fr. *rose éclatant; verde turcoaz* cf. fr. *vert turquoise*.

Sintagmele formate pe teren românesc reprezintă o altă categorie de termeni cromatici în care pot fi identificate numele de culori formate cu sufixul *-iu* în limba română de la cuvinte-bază din latină și franceză: *albastru purpuriu, argintiu matalizat, auriu metalizat, auriu miere, auriu sidefat, bej auriu, cenușiu pudrat, nisip auriu, portocaliu astral, portocaliu roșiatic, portocaliu tropical, purpuriu nalbă, portocaliu tămâios, roz arămiu, roz cenușiu, roz purpuriu*.

3.2. Sub **aspect structural (morfosintactic)**, majoritatea termenilor din corpusul analizat este reprezentată de:

(a) sintagme nominale de tip *adjectiv+adjectiv cromatic* sau *abstract*: stilou corector pentru strălucire *auriu sidefat, bej sidefat;* ruj cremos hidratant: *bej tropical, brun vulcanic, portocaliu roșiatic;* ruj absolut: *corai incandescent, rouge orangée, roz arămiu, roz cenușiu, roz pudrat, roz strălucitor, violet profund*; ruj de culoare *albastru bej*; luciu de buze *red violet*; creion pentru ochi *brun auriu*, *roz castaniu*, fard cremă pentru pleoape *albastru deschis, abastru indigo*, fard de pleoape *alb auriu, gri cenușiu* (*Yves Rocher* 2015); ruj persistent *dainty pink, pastel pink, romantic rose, vintage pink* (*Avon* 2015); fond de ten *rose beige*; ruj 5 în 1 *mysterious pink, refined mauve* (*Oriflame* 2015);

(b) *adjectiv+substantiv*: nuanță de ruj: *auriu miere, brun alună, roșu coacăză, roz grenadină, roz cocktail* (*Yves Rocher* 2015); lac de unghii *golden femme*; ruj *albastru jeans*, *albastru safir*; ojă *galben șofran*; fard *maro camel*; ojă *green mint, pink lady, purple rain, rose diamond*; creion dermatograf *blue lagoon*; fard cremă pentru pleoape *beige pearl* (*Oriflame* 2015);

(c) *substantiv+adjectiv cromatic* sau *abstract*: fard de pleoape: *forest brown, ocean blue*; creion contur pentru ochi *forest green*; nuanță de ruj *coacăză neagră, caisă dulce*; creion retractabil pentru buze *trandafir sălbatic* (*Yves Rocher* 2015); *Mascara Luxe* volume *caviar black* (*Oriflame* 2015).

4. Concluzii

Inventarul compuselor cromatice din domeniul cosmetic este într-o continuă creștere. Ca o observaţie generală, în broșurile *Avon* și *Oriflame*, nuanțele produselor apar de regulă în limba din care sunt împrumutate (engleza), în timp ce în cataloagele *Yves Rocher*, acestea reprezintă traduceri după franceză.

Din punct de vedere *etimologic și semantic*, cele mai numeroase exemple excerptate din cataloagele cosmetice fac parte din categoria împrumuturilor, fiind urmate de calcurile frazeologice și de sintagmele formate pe teren românesc.

Sub aspect *structural* (*morfosintactic*) au fost identificate mai multe structuri gramaticale: *adjectiv+adjectiv cromatic*; *adjectiv+substantiv*; *substantiv+adjectiv cromatic* sau *abstract*.

O mare parte dintre termenii cromatici analizați nu sunt atestați în lucrările de specialitate. Inovațiile din domeniu se datorează, în primul rând limbajului publicistic care îmbină funcția informativă cu cea persuasivă, prin definiție inovator și menit să rețină atenția potențialului client.

BDD-V2342 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:12:01 UTC)

SURSE

Avon 2015
Yves Rocher 2015
Oriflame 2015
http://www.yves-rocher.fr/

BIBLIOGRAFIE

Baltă, Silvia Nicoleta, 2009, ,,Substantive care denumesc culori în limba română. Aspecte ale sinonimiei", *Analele Universității Ștefan cel Mare Suceava*, XV, 1, p. 169–176.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1976, *Systématique des noms de couleur : Recherche de méthode en sémantique structurale*, București, Editura Academiei.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1992a, ,,Numele de culori-semantică, lingvistică, semiotică (I)", *Studii și cercetări lingvistice*, XLIII, 3, p. 279–290.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 1992b, ,,Numele de culori-semantică, lingvistică, semiotică (II)", *Studii și cercetări lingvistice*, XLIII, 6, p. 579–594.

Biermann Fischer, Michèle, 2009, ,,Les emplois méthaphoriques du nom couleur", *Analele Universității Ștefan cel Mare Suceava,* XV, 1, p. 127–141.

Chelaru Murăruș, Oana, 2011, ,,Despre culori și nuanțe în epoca globalizării. Noi termeni cromatici în româna actuală. (Studiu de caz: *gri* și *maro*)", în Rodica Zafiu, Camelia Ușurelu, Helga Bogdan (eds.), *Limba română. Ipostaze ale variației lingvistice*, București, Editura Universității din București, p. 183–196.

Chelaru Murăruș, Oana, 2012, „Dinamica numelor de culori în româna actuală. (Studiu de caz: *roșu* și *roz*)", Rodica Zafiu, Ariadna Ștefănescu (eds.), *Limba română: direcții actuale în cercetarea lingvistică* (II), București, Editura Universității din București, p. 203–217.

Dimitrescu, Florica, 2002, „Despre culori și nu numai. Din cromatica actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, p. 147–184.

Grossmann, Maria, 1988, *Colori e lessico. Studi sulla struttura semantica degli aggetivi di colore in catalano, castigliano, italiano, romeno, latino ed ungherese*, Tubingen, Gunter Narr Verlag, p. 74–83.

Sini, Lorella, 2009, ,,Le marché des couleurs. Étude lexicologique et sémantique des chromonymes relatifs au maquillage", *Analele Universității Ștefan cel Mare Suceava,* XV, 1, p. 219–232.

Stoichițoiu Ichim, Adriana, 2006, *Creativitate lexicală în româna actuală*, București, Editura Universității din București.

OBSERVATIONS ON COMPOUND WORS FROM THE CHROMATIC TERMINOLOGY

(*Abstract*)

Presently, the colours names domain does not benefit from an overview research. The selection of the corpus from make up magazines is due to the fact that media represents a rich source of material in this domain which is insufficiently studied and only partially recorded in the current language dictionaries.

Because of varied contexts of usage, the chromatic terminology, used in an original and creative way, enriches the contemporary vocabulary, with denotative values and/or original conotations.

BDD-V2342 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 06:12:01 UTC)